

Seljuklylaryň Hürremi: TÜRKAN HATYN

Category: Kitapcy, Zenan şahsyýetler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Seljuklylaryň Hürremi: TÜRKAN HATYN Selçuklular'ın Hürremi:

► TERKEN HATUN

Türk tarihinde kadınlar, sanılanın aksine çok etkin bir unsur olarak var olmuşlardır. Osmanlı tarihinde Kanuni'nin gönlünü kazanan Hürrem Sultan, idarî işlerde de etkisini hissettirmişti. Bu ve benzeri olaylar Osmanlı İmparatorluğu'nun ilerleyen dönemlerinde de görüleceği gibi, daha eski Türk devletlerinde de görülmüştür. Türk tarihinde kadının neden bu kadar önemli olduğunu Göktürk kitabeleri şu ifadelerle ortaya koymaktadır:

“Türk Tanrısı, Türk Milleti yok olmasın diye babam İlteriş

Kağan ile, anam İlbilge Hatun'u gönderdi."

Selçuklu İmparatorluğu'nda da Hürrem Sultan kadar etkili bir Hatun vardı. Bu, Melikşah'ın karısı olan Karahanlı Terken Hatun'dur. Terken Hatun, tıpkı Hürrem Sultan'ın oğlu Selim'i tahta çıkarmak için, Şehzade Mustafa'nın aleyhinde çalışması gibi, kendi oğlu Mahmud'u tahta çıkarmak istemiş, diğer veliaht Berkyaruk ve onun destekçisi olan Nizâmülmülk ile mücadele etmiştir.

Terken Hatun'un bu tutumu neticesinde, Sultan Melikşah ile Vezir Nizâmülmülk'ün arası bozulmuştu. Bu bozukluğun nedenleri arasında Nizâmülmülk'ün devlet kademelerindeki adamlarının sultanın adamlarıyla anlaşmazlık içinde olması da vardır. Ancak Sultan Melikşah anlaşmazlığa rağmen Veziri Nizâmülmülk'ü azl etmemişti.

■ Nizâmülmülk'ün Katli

Melikşah Bağdat'a giderken Nizâmülmülk de onu takip ediyordu. Yolculuk sırasında Nizâmülmülk Batınîler tarafından katledildi (14 Ekim 1092). Sultan Melikşah da Bağdat'da iken, Halife Muktedî ile halifelik veliahtının kim olacağı konusunda bir anlaşmazlık yaşamış ve 19 Kasım 1092'de zehirlenerek öldürülmüştü. Bu iki ölümden iktidar hırsıyla 4 yaşındaki oğlu Mahmud'u tahta geçirmek isteyen Terken Hatun'un etkili olduğu şüphesi kendisini hissettirmektedir.

Terken Hatun, eşinin ölümünden altı gün sonra oğlu Mahmud'u sultan ilan etti ve askerlere para dağıttı. Bu sırada Nizâmülmülk taraftarları da Berkyaruk'u Rey şehrine kaçırarak sultan ilan ettiler. Terken Hatun, Kür-Boğa isimli bir emiri Berkyaruk'u yakalamak için görevlendirdi. İki taraf arasında Bürûcird'de şiddetli bir savaş meydana geldi. Berkyaruk bu savaşın galibi oldu (17 Ocak 1093).

Terken Hatun bu kez Azerbaycan Valisi İsmail b. Yâkûtî'yi Berkyaruk'a isyana teşvik etti. Kerec'de yapılan savaştan Berkyaruk galip çıktı (Ağustos 1093).

Saltanat hırsından vazgeçemeyen Terken Hatun, son şansını da Suriye Meliki Tutuş ile denemek istiyordu. Tutuş, Melikşah

öldüğünde sultanlığını ilan etmişti. Terken Hatun'un onunla birleşerek Berkyaruk'un üzerine yürüme fikri hastalığı sebebiyle gerçekleşmedi. Selçuklu İmparatorluğu'nu yönetmek isteyen bu hatun, amacına ulaşamadan Eylül 1094'de İsfahan'da öldü.

Terken Hatun'un ölümünden sonra oğlu Mahmud'a bağlı emirler, Berkyaruk'u yakaladıysalar da bu sırada Mahmud'un çiçek hastalığından ölmesi üzerine serbest bıraktılar. Kendisinin sultanlığını tanıdılar. Diğer bir taht davacısı Tutuş, Berkyaruk'un üzerine yürüdü. Yapılan savaş sonrası yine Berkyaruk galip geldi ve Tutuş savaş meydanında öldü (26 Şubat 1095).

■ Bibliografya:

Erdoğan MERÇİL, Büyük Selçuklu Tarihi, İstanbul 2006, s.83-87
Zenan şahsyyetler